

ENCYKLIKA „REDEMPTORIS MISSIO” JAKO SZCZYT PAPIESKIEGO NAUCZANIA O DZIAŁALNOŚCI MISYJNEJ KOŚCIOŁA

Słowa kluczowe: misje, ewangelizacja, inkulturacja, nauczanie papieskie

Key words: mission, evangelization, inkulturation, papal Magisterium

Schlüsselwörter: Missionen, Evangelisierung, Inkulturation, päpstliches Magisterium

Papieże zawsze wspierali działalność misyjną Kościoła, czując odpowiedzialność za realizację powierzonego przez Chrystusa nakazu głoszenia Ewangelii wszelkiemu stworzeniu. Wysyłali misjonarzy, zatwierdzali powstawanie nowych Kościołów lokalnych, przygotowywali dyrektywy, instrukcje, listy pasterskie i inne dokumenty. W 1622 r. papież Grzegorz XV założył *Congregatio de Propaganda Fide* – Kongregację Rozkrzewiania Wiary, nazywanej dzisiaj Kongregacją Ewangelizacji Narodów. Papieże interweniowali w dzieło ewangelizacji, dając wytyczne dla zaangażowanych w działalność misjonarską, budząc i rozwijając świadomość powołania misyjnego, a także mobilizując wszystkich do współpracy¹.

PIERWSZE ENCYKLIKI MISYJNE

Pierwszą encykliką ściśle misyjną była *Probe nostis* (1840) papieża Grzegorza XVI o misjach wśród narodów niechrześcijańskich². Czterdzieści lat potem papież

* Ks. prof. dr hab. Marek Jagodziński – kapłan diecezji radomskiej, teolog dogmatyk, prof. nadzw. w Katedrze Teologii Prawosławnej Instytutu Ekumenicznego na Wydziale Teologii KUL, wykładowca WSD w Radomiu i Instytutu Teologicznego w Radomiu – działającego w ramach Papieskiego Wydziału Teologicznego „Bobolanum” w Warszawie, Sekcja Św. Jana Chrzciciela. Redaktor naukowy serii wydawniczych „Radomska Biblioteka Teologiczna” i „Theologia Radomiensis”, specjalizuje się w teologii komunikacji i komunii. Ostatnie monografie: *Antropologia komunijna* (Lublin 2015); *Trynitarno-komunijna teologia stworzenia* (Lublin 2016). Adres do korespondencji: ksemjot@tlen.pl.

¹ Por. R. Skrzypczak, *Osoba i misja. Podstawy eklezjologii misyjnej w świetle personalizmu Jana Pawła II*, Wydawnictwo Sióstr Loretanek, Warszawa 2005, s. 44; M. Jagodziński, *Misje: teologia – historia – rzeczywistość*, Wydawnictwo Diecezji Radomskiej AVE, Radom 2013, s. 111.

² [Http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/grzegorz_xvi/encykliki/probe_nostis_15081840.html](http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/grzegorz_xvi/encykliki/probe_nostis_15081840.html) [dostęp: 20.04.2018].

Leon XIII poświęcił ewangelizacji encyklikę *Sancta Dei Civitas* (1880)³. Benedykt XV przygotował list apostolski *Maximum illud* (1919), który przełomowo ukierunkował dzieło misyjne Kościoła. Papież zwracał się do biskupów i przełożonych zakonnych, aby promowali ewangelizację na swoich terenach oraz szukali dróg współpracy z siłami misjonarskimi Kościoła. Najgłębszą troską papieża była formacja duchowieństwa lokalnego. Dostrzegał ogromną rolę uniwersytetów i ośrodków kształcenia, rozwijania teologii i nauk misjologicznych. Przestrzegał także przed pokusą posiłkowania się kolonizacją w działalności misyjnej i łączenia zadań ewangelizacyjnych z celami politycznymi, narodowościowymi, a zwłaszcza z tzw. polityką kolonialną⁴.

Idee encykliki *Maximum illud* rozwinął Pius XI w encyklice *Rerum Ecclesiae* (1926)⁵. Dzieło misyjne stanowi obowiązek miłości względem Boga i bliźniego oraz dotyczy wszystkich wiernych, którzy powinni wspierać dzieło misji modlitwami i wychowywaniem nowych powołań. Papież pisał o konieczności wspierania samodzielności strukturalnej krajów misyjnych przez ustanawianie biskupów pochodzących z tamtych narodów. Widział potrzebę tworzenia struktur zakonnych dostosowanych do wrażliwości kulturowej i konieczność powstawania na terenach misyjnych klasztorów kontemplacyjnych. Dostrzegał także potrzebę przygotowywania miejscowych katechistów i wyświęcił pierwszych biskupów chińskich⁶.

Po II wojnie światowej procesy wydobywania się niepodległych krajów spod dominacji kolonialnej skłoniły Piusa XII do opublikowania encykliki *Evangelii praecones* (1951)⁷. Wyraził w niej radość ze wzrostu liczby duchowieństwa misyjnego, tworzenia własnej hierarchii w Kościołach misyjnych, nowych seminariów i instytucji wspierających dzieła misyjne. Określił też cele ewangelizacji w obliczu zakładania nowych Kościołów, rozwijania kultury i zgody między narodami. Zapraszał przy tym do współpracy katolików świeckich. W rozwoju intelektualnym narodów i pomocy socjalnej widział instrument upowszechniania chrześcijańskiej doktryny społecznej⁸. Inną encykliką tego samego papieża była *Fidei donum* (1957)⁹. Lata pięćdziesiąte dwudziestego stulecia były „dziesięcioleciem Afryki”. Ugruntowywała się tam struktura kościelna jako owoc misji, ale kontynent przeżywał czas ogromnego napięcia wiążącego się z fałszywym nacjonalizmem i materializmem, wielkimi wyzwaniami i potrzebami edukacyjno-ewangelizacyjnymi oraz brakiem kadr, zwłaszcza księży. Papież stwierdził, że za misje Kościoła odpowiedzialni są wszyscy biskupi i zaproponował wypożyczenie do Kościołów misyjnych, choćby na

³ http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/leon_xiii/encykliki/sancta_dei_03121880.html [dostęp: 20.04.2018].

⁴ http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xv/listy/maximum_illud_30111919.html [dostęp: 20.04.2018]. Por. R. Skrzypczak, s. 44n; P. Poupard, *Teologia ewangelizacji kultur*, [w:] *Nowa ewangelizacja*, red. L. Balter i in., „Pallottinum”, Poznań 1993, s. 146n.

⁵ <http://www.misje.pl/encykliki-362/rerum-ecclesiae-406> [dostęp: 20.04.2018].

⁶ Por. R. Skrzypczak, s. 45; P. Poupard, s. 147.

⁷ <http://missio.org.pl/pontyfikat/index.php?f01=3xxx531xxxxxxxx&idss=615035s> 1923 [dostęp: 20.04.2018].

⁸ Por. R. Skrzypczak, s. 45n; P. Poupard, s. 148.

⁹ <http://www.misje.pl/encykliki-362/fidei-donum-389> [dostęp: 20.04.2018].

pewien okres, tzw. kapłanów fidei-donum oraz przygotowywanie do pracy misyjnej chętnych wiernych świeckich¹⁰.

W przededniu decyzji zwołania II Soboru Watykańskiego papież Jan XXIII wydał encyklikę *Princeps Pastorum* (1959). Jak nigdy dotąd papież rozwinął sprawę udziału świeckich w misjach. Podkreślał, że potrzeba ich dalszej formacji i przygotowania do udziału w aktywności misjonarskiej prowadzonej przez ich własne wspólnoty eklezjalne¹¹.

WKŁAD II SOBORU WATYKAŃSKIEGO (1962–1965)

Wielkim przełomem mentalnym w świadomości misyjnej Kościoła okazał się II Sobór Watykański¹². Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium* zwróciła uwagę na dynamizm duchowy i misyjny liturgii¹³. Apostołowie wysłani są do misji, niosą obecnego pośród nich Chrystusa, którego głoszą w słowie i udzielają w znakach sakramentalnych, zwłaszcza w Eucharystii. Liturgia stanowi najwyższą postać działalności Kościoła, ale musi poprzedzać ją wysiłek ewangelizacyjny¹⁴. Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* ukazała Kościół jako misterium misyjne. Fundamenty eklezjologii misyjnej tworzy Jezusowy mandat misyjny i dynamizm Ducha Świętego. Powołanie misyjne Kościoła związane jest z jego życiem i jego naturą. Dokument opisuje związek misji z katolickością Kościoła i odpowiedzialność za misje całego ludu Bożego¹⁵. Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* ukazuje współczesne horyzonty realizacji misji Kościoła, uczy o Kościele jako powszechnym sakramencie zbawienia, o powszechnej możliwości zbawienia i naturze misji Kościoła¹⁶.

Na szczególną uwagę zasługuje dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes*. Odróżnia on całościową misję, jaką Kościół otrzymał od Chrystusa – „misję Kościoła” od misji lub „działań misyjnych Kościoła” – specyficznych zadań podejmowane na rzecz niechrześcijan („ludów”), do których głoszenie Ewangelii jeszcze nie dotarło, lub gdzie Kościół nie osiągnął jeszcze pełnej postaci. Najistotniejsze w de-

¹⁰ Por. R. Skrzypczak, s. 46.

¹¹ <http://missio.org.pl/pontyfikat/index.php?f01=3xxx572xxxxxxxxxx&idss=798101s> 4725 [dostęp: 20.04.2018]. Por. R. Skrzypczak; P. Poupard, s. 150; M. Jagodziński, s. 111–115.

¹² Por. R. Skrzypczak, s. 46n. Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, nr 2: „Sobór przyniósł już liczne owoce misyjne: wzrosła wszędzie liczba Kościołów lokalnych mających własnych biskupów, duchowieństwo i osoby oddające się apostołstwu; wspólnoty chrześcijańskie głębiej włączają się w życie narodów; komunია pomiędzy Kościołami prowadzi do żywej wymiany dóbr duchowych i darów; ewangelizacyjne zaangażowanie świeckich dokonuje zmian w życiu kościelnym; Kościoły partykularne otwierają się na spotkanie, dialog i współpracę z wyznawcami innych Kościołów chrześcijańskich i innych religii. Przede wszystkim dochodzi do głosu nowa świadomość: mianowicie, że misje dotyczą wszystkich chrześcijan, wszystkich diecezji i parafii, instytucji i organizacji kościelnych”.

¹³ Zob. I. Bria, *Liturgia a misje*, [w:] *Misjologia. Perspektywa ekumeniczna. Mały słownik*, red. I. Bria, Ph. Chanson, J. Gadille, M. Spindler, „Verbinum”, Warszawa 2007, s. 172–175.

¹⁴ Por. R. Skrzypczak, s. 47n.

¹⁵ Por. tamże, s. 48n.

¹⁶ Por. tamże, s. 49.

krete jest skoncentrowanie się na trynitarnych źródłach misji Kościoła, a szczególnie cenne jest podkreślenie w tej dziedzinie roli Ducha Świętego. „Kościół jest ze swej natury misyjny”, posłany do świata, aby był „powszechnym sakramentem zbawienia”. Celem misji jest przepowiadanie Ewangelii i zakładanie Kościoła¹⁷, toteż wszyscy w Kościele są odpowiedzialni za działalność misyjną¹⁸.

ADHORTACJA APOSTOLSKA PAWŁA VI
EVANGELII NUNTIANDI O EWANGELIZACJI
W ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM (1975)¹⁹

Według Pawła VI na proces ewangelizacji składa się odnowa ludzkości, świadectwo, bezpośrednie przepowiadanie, przyłgnięcie serca, wejście do wspólnoty, przyjęcie znaków – zwłaszcza sakramentalnych, inicjatywy apostolskie. Tak samo papież pojmuje misję samego Chrystusa: „wszystkie aspekty Jego posługi – wciele nie, cuda, nauczanie, powołanie uczniów, wysłanie Dwunastu, krzyż i Zmartwychwstanie, nieustanna obecność pośród swych uczniów składają się na Jego działalność ewangelizacyjną”²⁰. Najistotniejszą i niezastąpioną rolę pełni jednak słowo, bo nawet najpiękniejsze świadectwo pozostanie bezpłodne bez wyraźnego i jasnego głoszenia Pana Jezusa, Jego imienia, nauczania, życia, obietnic, królestwa, tajemnicy Syna Bożego. Kościół posyła wiernych nie do propagowania własnych idei, ale Ewangelii. Adresatem misji Kościoła nie jest jakaś elita, ale masy: „orędzie ewangeliczne nie jest zarezerwowane dla jakiejś małej grupki wtajemniczonych, uprzywilejowanych czy wybranych, lecz przeznaczone dla wszystkich”²¹.

Kościół narodził się z działalności ewangelizacyjnej Chrystusa i Dwunastu, by ewangelizować; jego istnienie i sens polegają na uobecnianiu Jezusa Chrystusa. „Zachodzi zatem głęboki związek między Chrystusem, Kościołem a ewangelizacją”²². Mandat misyjny należy do Kościoła i bez niego nie jest możliwy do zrealizowania. Paweł VI podkreślał także rolę Ducha Świętego – to On wyposażył Jezusa w moc podczas chrztu w Jordanie, zainicjował dzieło głoszenia Chrystusa w Wierczniku w dniu Pięćdziesiątnicy, wspiera trud ewangelizacyjny Kościoła, jest jego pierwszym „Wykonawcą”. Jest sprawcą inspiracji, wewnętrznym przewodnikiem, iluminatorem, dawcą predyspozycji w słuchaczu i świadku słowa, aby Dobra Nowina o Chrystusie była wysłuchana, przyswojona i zamieniała się w czyn²³.

Misja nie jest przedsięwzięciem indywidualnym, odosobnionym, lecz aktem na wskroś eklezyjalnym, gdzie niewidzialne węzły łaski łączą każde działanie z poslan-

¹⁷ Zob. J. Pirotte, *Zakładanie Kościoła*, [w:] *Misjologia. Perspektywa ekumeniczna. Mały słownik*, s. 424–427.

¹⁸ Por. R. Skrzypczak, s. 49n; M. Jagodziński, s. 115–119.

¹⁹ http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html [dostęp: 20.04.2018].

²⁰ Paweł VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 6.

²¹ Tamże, nr 57. Por. R. Skrzypczak, s. 52; P. Poupard, s. 150n.

²² Paweł VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 16.

²³ Por. R. Skrzypczak, s. 52.

nictwem całego Kościoła. Inicjatywę apostołską należy więc podejmować w jedności z Kościołem i jego pasterzami. Z przepowiadania Ewangelii rodzi się Kościół – z natury i posłannictwa uniwersalny – przy czym zapuszcza on swe korzenie w konkret kulturowy i przyjmuje rozmaite oblicza. Chociaż jeden, przemawia do świata różnymi językami, ale też odmiennością sposobów modlenia się, spostrzegania świata i pojmowania życia. Decydujące znaczenie odgrywa przy tym jedność pomiędzy Kościołami lokalnymi a Kościołem uniwersalnym, którego znakiem i zabezpieczeniem jest więź z papieżem²⁴.

Adhortacja powstała w obliczu aktualnych wyzwań: ucisku, nierówności i niesprawiedliwości między narodami, neokolonializmu, tendencji społeczno-wyzwoleńczych. Dlatego papież pisał o związku ewangelizacji z ludzkim rozwojem oraz wyzwolenia ludzkiego ze zbawieniem w Chrystusie. Misja Kościoła obejmuje także podejmowanie inicjatyw dla wyzwolenia człowieka z niewoli uciążliwych i niehumanitarnych struktur oraz proponowanie światu nauczania dotyczącego warunków współżycia społecznego i politycznego. Nie można jednak ograniczać ewangelizacji do realizacji programów czysto tymczasowych, a wyzwolenie nie może być zredukowane do sfery ekonomicznej czy socjalnej i w żadnym wypadku nie usprawiedliwia stosowania przemocy²⁵.

ENCYKLIKA JANA PAWŁA II *REDEMPTORIS MISSIO* O STAŁEJ AKTUALNOŚCI POSŁANIA MISYJNEGO (1990)

Encyklika²⁶ już w tytule informuje, że posłanie misyjne nie zostało jeszcze wypełnione do końca. Wzrosła wprawdzie liczba Kościołów lokalnych, wspólnoty chrześcijańskie głębiej włączają się w życie narodów, komunია pomiędzy Kościołami prowadzi do ożywionej wymiany dóbr, ewangelizacyjne zaangażowanie świeckich dokonuje zmian w życiu kościelnym, Kościoły partykularne otwierają się na dialog i współpracę, dochodzi do głosu nowa świadomość odpowiedzialności wszystkich chrześcijan za misje²⁷. Niestety, misje wśród narodów wydają się wyhamowane. Rozmach misyjny był zawsze w dziejach Kościoła oznaką żywotności, a jego osłabienie oznaczało kryzys wiary. Papież wzywa więc do odnowy zaangażowania misyjnego odnawiającego Kościół, wzmacniającego wiarę i tożsamość chrześcijańską, dającego życiu chrześcijańskiemu nowy entuzjazm i uzasadnienie. Wiara umacnia się bowiem wtedy, gdy jest przekazywana²⁸.

²⁴ Por. tamże, s. 52n.

²⁵ Por. tamże, s. 523n; M. Jagodziński, s. 119–122.

²⁶ http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/encykliki/r_missio_1.html [dostęp: 20.04.2018].

²⁷ Zob. J.R. Villar, *La misión ad gentes en la Communio Ecclesiarum*, [w:] *In Persona Christi. Księga na 80-lecie Księdza Profesora Czesława S. Bartnika*, red. K. Gózdź, t. II, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, s. 603–621; M. Składanowski, *Życiodajna misja. Ekumeniczne rozumienie ewangelizacji*, [w:] *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 13–31.

²⁸ Por. Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, nr 2.

Ewangelizacja misyjna stanowi pierwszą posługę Kościoła wobec człowieka i całej ludzkości, a tymczasem liczba ludzi nieznających Chrystusa i nienależących do Kościoła stale wzrasta. Nasze czasy przynoszą jednak Kościołowi także nowe okazje: należy do nich do upadek ideologii oraz systemów politycznych niosących ucisk i niesprawiedliwość, otwarcie granic kształtujące świat bardziej zjednoczony, wzrastanie uznania wobec wartości ewangelicznych, narastanie poszukiwanie prawdy o Bogu, człowieku i sensie życia (por. RMis nr 3).

Uniwersalna misja Kościoła rodzi się z wiary w Jezusa Chrystusa – jedynego Zbawiciela wszystkich ludzi, którzy mogą wejść w komunie z Bogiem wyłącznie za Jego pośrednictwem i w efekcie działania Ducha Świętego²⁹. Potrzeba misji wynika więc z radykalnej nowości życia дарowanego przez Chrystusa, od człowieka natomiast wymaga się, by je przyjął i pozwolił mu na wzrastanie w sobie. Kościół jest znakiem i narzędziem zbawienia i dlatego trzeba je głosić. Jezus Chrystus głosił królestwo Boże, wprowadził je na ziemi, określił jego znamiona i wymogi, a Kościół służy temu królestwu (por. RMis nr 4–20).

Głównym sprawcą misji jest Duch Święty i On nimi kieruje. Misjonarze głoszą Ewangelię Jego mocą, On czyni cały Kościół misyjnym, jest obecny i działa zawsze i wszędzie, udziela światła i sił, kieruje przebiegiem czasu i odnawia oblicze ziemi. Jego uniwersalnego działania nie można jednak oddzielać od Jego specyficznej działalności w Ciele Chrystusa, którym jest Kościół. Działalność misyjna tak naprawdę dopiero się zaczyna, a Kościół musi stawić czoło wyzwaniom związanym z nowym horyzontom tak w pierwszej misji wśród narodów nieznających Ewangelii, jak i w nowej ewangelizacji ludów, którym głoszono Chrystusa już wcześniej (por. RMis nr 21–30).

Horyzonty misji są niezmierzone, a sytuacja religijna jest bardzo złożona i ciągle ulega przemianom: narasta urbanizacja, masowe migracje, przemieszczanie się uchodźców, dechrystianizacja krajów od dawna chrześcijańskich; rośnie wprawdzie wpływ Ewangelii i wartości ewangelicznych w krajach większościowo niechrześcijańskich, ale mnożą się sekty religijne. W takim kontekście misje nieustannie zachowują swą wartość (por. RMis nr 31–34).

Zadanie głoszenia Jezusa Chrystusa ludom jest ogromne i nieproporcjonalne w odniesieniu do ludzkich sił Kościoła – tym bardziej, że do niektórych krajów misjonarze nie mają wstępu; w innych zabroniona jest nie tylko ewangelizacja, ale nawet nawrócenie i kult chrześcijański; gdzie indziej ewangeliczne orędzie wydaje się nieznaczące czy niezrozumiałe, a nawrócenie piętnowane jest jako porzucenie własnego narodu i kultury. Nie brak też trudności wewnętrznych w Kościele – brakuje gorliwości, radości i nadziei; narastają podziały między chrześcijanami; nasila się dechrystianizacja, spada liczby powołań do apostołstwa; występuje zjawisko antyświadectwa dawanego przez wiernych i wspólnoty chrześcijańskie nieidące za wzorem Chrystusa. Jednym z najpoważniejszych problemów jest też postawa obojętności wobec misji, często zakorzeniona w niewłaściwych poglądach teolo-

²⁹ Por. M. Jagodziński, *Trynitarno-komunijne wymiary misji Kościoła według encykliki Jana Pawła II „Redemptoris missio”*, [w:] *Pamięć i zobowiązanie. W holdzie wobec myśli świętego Jana Pawła II*, red. W. Wojtyła, Wydawnictwo Diecezji Radomskiej AVE, Radom 2017, s. 43–54.

gicznych i nacechowana relatywizmem religijnym prowadzącym do przekonania, że każda religia ma taką samą wartość (por. RMis nr 31n).

Trudności wewnętrzne i zewnętrzne nie powinny jednak powodować pesymizmu czy bezczynności. Misja nie ma bowiem granic. Powstają „nowe światy” i zjawiska społeczne: urbanizacja, ogromny rozrost miast, nowe zwyczaje i wzorce życiowe, nowe formy kultury i wzajemnych odniesień; narastają trudności ludzi młodych, uchodźstwo, przejawy nędzy, ale także powstają okazje do kontaktów i wymiany kulturowej oraz współczesne „areopagi” – ośrodki kultury jako symbol nowych miejsc, w których należy głosić Ewangelię: świat środków przekazu, zaangażowania na rzecz pokoju, rozwoju i wyzwolenia ludów, praw człowieka i narodów, ochrony mniejszości, działania na rzecz kobiety i dziecka, ochrony świata stworzonego, dziedzina kultury, prac badawczych, stosunków międzynarodowych. Czasy obecne są więc dramatyczne i zarazem fascynujące. Ludzie zabiegają z jednej strony o dobrobyt materialny i pogrążają się w konsumistycznym materializmie, ale z drugiej strony ujawnia się także pełne niepokoju poszukiwanie sensu, życia duchowego, pragnienie koncentracji i modlitwy (por. RMis nr 36–38).

Działalność misyjna jest więc największym wyzwaniem dla Kościoła, ponieważ narody, które nie doświadczyły jeszcze pierwszego przepowiadania Chrystusa, stanowią większość ludzkości. Dlatego trzeba zwrócić uwagę ku tym obszarom geograficznym i środowiskom kulturowym, które pozostały jeszcze poza wpływem Ewangelii (por. RMis nr 40).

Papież podkreślał, że człowiek współczesny bardziej wierzy świadkom niż nauczycielom, bardziej doświadczeniu niż doktrynie, bardziej życiu i faktom niż teoriom. Pierwszą formą świadectwa jest więc samo życie misjonarza, rodziny i wspólnoty. Kościół wezwany jest także do dawania świadectwa Chrystusowi wobec zła korupcji, by, nie szukając chwały i dóbr materialnych, służył najuboższym i naśladowując prostotę życia Chrystusa dawał świadectwo pokory i naprawiania we własnym postępowaniu tego, co zniekształca oblicze chrześcijaństwa (por. RMis nr 341–43).

Przepowiadanie Ewangelii jest pierwszym zadaniem misji. Dobra Nowina powinna być głoszona w duchu miłości i szacunku, w języku konkretnym i dostosowanym do okoliczności. Misjonarz, obecny i działający mocą otrzymanego posłannictwa, złączony jest zawsze głęboko z działalnością ewangelizacyjną całego Kościoła. Przepowiadanie słowa Bożego ma na celu nawrócenie, to znaczy pełne i szczere przyłgnięcie do Chrystusa i Jego Ewangelii – apostołowie pod natchnieniem Ducha Świętego wzywali wszystkich do zmiany życia, nawrócenia i przyjęcia chrztu (por. RMis nr 44n) wprowadzającego do Kościoła. Celem misji wśród narodów jest także zakładanie wspólnot chrześcijańskich, rozwijanie Kościołów – i odpowiedzialność za to spoczywa na całym ludzie Bożym i jego siłach misyjnych (por. RMis nr 46n).

Wielką moc ewangelizacyjną mają „kościelne wspólnoty podstawowe” na szczeblu rodziny czy szczupłego grona osób, które spotykają się na modlitwie, czytaniu Pisma Świętego, katechezie – po to, by dzielić się potem wspólnotowo problemami ludzkimi i kościelnymi. Są one jasnym znakiem żywotności Kościoła, narzędziem formacji i ewangelizacji, ważnym punktem wyjścia nowego społeczeństwa budowanego na fundamencie „cywilizacji miłości”. W działalności misyjnej Kościół spotyka różne kultury i uczestniczy w procesie inkulturacji. Jest to potrzeba szczególnie żywa i paląca. Przez inkulturację Ewangelia wciela się w różne kultury

i wprowadza narody z ich kulturami do swej wspólnoty Kościoła, przekazuje im własne wartości, przyjmuje wszystko to, co jest w nich dobre i odnawia je od wewnątrz³⁰. Do misji ewangelizacyjnej Kościoła należy także dialog międzyreligijny oraz wspieranie rozwoju sumień, a źródłem i sprawdzianem misji jest jak zawsze miłość dzieląca się z ubogimi i uciśnionymi (por. RMis nr 48–60)³¹.

Pierwszymi pracownikami misji byli Apostołowie – teraz są nimi biskupi na czele z następcą św. Piotra. Do troski o misje powołani są prezbiterzy, osoby życia konsekrowanego, świeccy, katechiści, animatorzy, przewodniczący kościelnych wspólnot podstawowych, osoby zajmujące się dziełami miłosierdzia, administratorzy dóbr kościelnych, kierownicy grup apostołskich, nauczyciele religii, a także urzędy i instytucje zajmujące się działalnością misyjną (por. RMis nr 61–76).

Wśród form uczestnictwa w misjach pierwsze miejsce zajmuje współpraca duchowa – modlitwa, ofiara, świadectwo życia, troska o powołania misyjne. Pojawiły się także nowe formy współpracy misyjnej – związane z turystyką, poszukiwaniem pracy, osiedleńcami, misjami polityków i organizacji międzynarodowych. Konieczne jest więc ożywianie ducha misyjnego ludu Bożego i formacja misyjna. Wszystkie Kościoły partykularne wezwane są do dawania i odbierania darów w misji powszechnej. Bóg przygotowuje bowiem nową wiosnę Ewangelii, a jej specyficznym znakiem są pojawiające się ruchy odnowy (por. RMis nr 77–86).

Działalność misyjna wymaga także specyficznej duchowości. Trzeba więc pozwolić prowadzić się Duchowi Świętemu, żyć tajemnicą Chrystusa „posłanego”, miłować Kościół i ludzi jak Jezus. Trzeba pamiętać, że prawdziwy misjonarz to święty, a Kościół jak nigdy dotąd ma możliwość niesienia Ewangelii słowem i świadectwem życia do wszystkich ludzi i wszystkich narodów (por. RMis nr 87–91). Na koniec Jan Paweł II zawierzył pośrednictwu Maryi tych wszystkich, którzy podejmują trud posłania misyjnego w dzisiejszym świecie (por. RMis nr 92)³².

ZAKOŃCZENIE

Następcy św. Jana Pawła II kontynuowali i kontynuują jego troską o działalność misyjną Kościoła. Znane jest powszechnie zaangażowanie misyjne emerytowanego papieża Benedykta XVI³³ oraz urzędującego aktualnie Ojca Świętego Franciszka, który wyraził je najmocniej w swojej adhortacji *Evangelii gaudium* (2013): „Zażyłość Kościoła z Jezusem jest zażyłością «w drodze», a komunია «w samej swej istocie przyjmuje kształt komunii misyjnej». Jest sprawą żywotną, aby Kościół [...]

³⁰ Por. M. Jagodziński, *Kultura – ewangelizacja – inkulturacja wiary*, „Teologia w Polsce” 11 (2017) nr 2, s. 5–17.

³¹ Por. F. Weber, *Eine neue Art Kirche zu sein. Was sich von den lateinamerikanischen Basisgemeinden lernen läßt*, „Herder Korrespondenz” 3 (2012), s. 128–132.

³² Por. opracowanie treści encykliki w: M. Jagodziński, s. 122–128.

³³ Zob. np. Benedykt XVI, *Wszystkie Kościoły dla całego świata* – orędzie na LXXXI Światowy Dzień Misyjny (27.05.2007), <http://diecezja.opole.pl/index.php/wiadomosci/aktualnosci/ogolne/300-ordzie-ojca-witego-benedykta-xvi-na-lxxxi-wiatowy-dzie-misyjny> [dostęp: 21.04.2018]: „Chciałbym również, aby Światowy Dzień Misyjny przyczyniał się do umacniania we wszystkich chrześcijańskich wspólnotach i w każdym człowieku ochrzczonej świadomości, że

wychodził dzisiaj głosić Ewangelię wszystkim ludziom, w każdym miejscu, przy każdej okazji, nie zwlekając, bez niechęci i bez obaw” (EG nr 23)³⁴.

ENCYKLIKA „REDEMPTORIS MISSIO” JAKO SZCZYT PAPIESKIEGO NAUCZANIA O DZIAŁALNOŚCI MISYJNEJ KOŚCIOŁA

STRESZCZENIE

Papieże zawsze wspierali działalność misyjną Kościoła, wysyłali misjonarzy, zatwierdzali powstawanie Kościołów lokalnych, przygotowywali dyrektywy, instrukcje, listy pasterskie i inne dokumenty. Pierwszą encykliką ściśle misyjną była *Probe nostis* papieża Grzegorza XVI o misjach wśród narodów niechrześcijańskich z 1840 r. Wielkim przełomem w świadomości misyjnej Kościoła okazał się II Sobór Watykański, a po nim szczególnie znaczenie miała adhortacja apostolska Pawła VI *Evangelii nuntiandi* o ewangelizacji w świecie współczesnym z 1975 r. Szczytem zaś papieskiego nauczania na ten temat stała się encyklika Jana Pawła II *Redemptoris missio* o stałej aktualności posłania misyjnego z 1990 r. Następcy tego papieża zdecydowanie kontynuują w swoim nauczaniu troskę o działalność misyjną Kościoła.

wezwanie Chrystusa, aby szerzyć Jego Królestwo aż po krańce ziemi, ma charakter powszechny. «Kościół jest misyjny ze swej natury – pisze Jan Paweł II w Encyklice *Redemptoris missio* – gdyż nakaz Chrystusa nie jest czymś przypadkowym czy zewnętrznym, ale sięga samego serca Kościoła. Wynika stąd, że cały Kościół i każdy Kościół jest posłany do narodów. Młode Kościoły (...) powinny jak najprędzej czynnie uczestniczyć w powszechnym dziele misyjnym Kościoła, wysyłając od siebie misjonarzy do głoszenia Ewangelii na całym świecie, chociażby same cierpiały na brak kapłanów» (n. 62). W 50. rocznicę publikacji Encykliki *Fidei donum*, w której mój poprzednik Pius XII wzywał Kościoły do współpracy w służbie misji, pragnę przypomnieć, że głoszenie Ewangelii wciąż jest zadaniem aktualnym i pilnym. [...] Kościół nie może się uchylać od tej powszechnej misji; ma ona dla niego moc wiążącą”.

³⁴ https://w2.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html [dostęp: 20.04.2018]. Por. M. Tatar, *Misyjne przeobrażenie Kościoła współczesnego według „Evangelii gaudium”*, [w:] *Kościół wobec wyzwań współczesnych*, red. M. Jagodziński, J. Wojtkun, Wydawnictwo Diecezji Radomskiej AVE, Radom 2015, s. 67–89; M. Będziński, *Duchowe motywacje misyjnego zaangażowania według „Evangelii gaudium”*, [w:] *Kościół wobec wyzwań współczesnych*, s. 91–100; M. Jagodziński, *Ewangelizacyjna siła pobożności ludowej według Evangelii gaudium*, [w:] *Kościół wobec wyzwań współczesnych*, s. 151–170. Por. *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Misyjny* (24.05.2015), <https://www.deon.pl/religia/serwis-papieski/dokumenty/oredia-papieskie/art,25,oredzie-papieza-franciszka-na-swiatowy-dzien-misyjny.html> [dostęp: 20.04.2018].

ENCYCLICAL „REDEMPTORIS MISSIO” AS THE SUMMIT OF THE PAPAL TEACHING OF THE MISSIONARY ACTIVITY OF THE CHURCH

SUMMARY

The Popes have always supported the missionary activity of the Church, sent missionaries, approved the formation of local Churches, prepared directives, instructions, pastoral letters and other documents. The first strictly missionary encyclical was *Probe nostis* of Gregory XVI on missions among non-Christian nations from 1840. A great breakthrough in the missionary consciousness of the Church turned out to be the Second Vatican Council, and after that particularly significant was the apostolic exhortation of Paul VI *Evangelii nuntiandi* about evangelization in the modern world from 1975. The summit of papal teaching on this subject became the encyclical of John Paul II *Redemptoris missio* on the constant relevance of the missionary message from 1990. The successors of this Pope are definitely continuing in their teaching concern for the missionary activity of the Church.

DIE ENZYKLIKA „REDEMPTORIS MISSIO” ALS GIPFEL DER PÄPSTLICHEN LEHRE ÜBER DIE MISSIONSTÄTIGKEIT DER KIRCHE

ZUSAMMENFASSUNG

Die Päpste haben immer die missionarische Tätigkeit der Kirche unterstützt, Missionare gesandt, die Gründung von Ortskirchen genehmigt, Richtlinien, Anweisungen, Hirtenbriefe und andere Dokumente vorbereitet. Die erste streng missionarische Enzyklika war *Probe nostis* von Papst Gregor XVI über Missionen unter nichtchristlichen Nationen von 1840. Als ein großer Durchbruch im missionarischen Bewusstsein der Kirche stellte sich das Zweite Vatikanische Konzil heraus, und danach war die apostolische Ermahnung von Paul VI *Evangelii nuntiandi* über die Evangelisierung in der modernen Welt von 1975 besonders bedeutsam. Der Gipfel aber der päpstlichen Magisterium zu diesem Thema wurde Enzyklika von Johannes Paul II. *Redemptoris missio* über die ständige Bedeutung der Missionssendung von 1990. Die Nachfolger dieses Papstes setzen in ihrem Lehrauftrag über die missionarische Tätigkeit der Kirche ständig fort.

BIBLIOGRAFIA

Dokumenty Kościoła:

- Grzegorz XVI, Enzyklika *Probe nostis* (1840).
 Leon XIII, Enzyklika *Sancta Dei Civitas* (1880).
 Benedykt XV, List apostolski *Maximum illud* (1919).
 Pius XI, Enzyklika *Rerum Ecclesiae* (1926).
 Pius XII, Enzyklika *Evangelii praecones* (1951).

- Pius XII, Encyklika *Fidei donum* (1957).
Jan XXIII, *Princeps Pastorum* (1959).
II Sobór Watykański, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium* (1963).
II Sobór Watykański, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (1964).
II Sobór Watykański, Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes* (1965).
II Sobór Watykański, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (1965).
Paweł VI, Adhortacja *Evangelii nuntiandi* (1975).
Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio* (1990).
Benedykt XVI, *Wszystkie Kościoły dla całego świata* – orędzie na LXXXI Światowy Dzień Misyjny (27.05.2007).
Franciszek, Adhortacja *Evangelii gaudium* (2013).
Franciszek, *Orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Misyjny* (24.05.2015).

Literatura:

- Będziński M., *Duchowe motywacje misyjnego zaangażowania według „Evangelii gaudium”*, [w:] *Kościół wobec wyzwań współczesnych*, red. M. Jagodziński, J. Wojtkun, Wydawnictwo Diecezji Radomskiej AVE, Radom 2015, s. 91–100.
- Bria I., *Liturgia a misje*, [w:] *Misjologia. Perspektywa ekumeniczna. Mały słownik*, red. I. Bria, Ph. Chanson, J. Gadille, M. Spindler, „Verbinum”, Warszawa 2007, s. 172–175.
- Jagodziński M., *Ewangelizacyjna siła pobożności ludowej według Evangelii gaudium*, [w:] *Kościół wobec wyzwań współczesnych*, red. M. Jagodziński, J. Wojtkun, Wydawnictwo Diecezji Radomskiej AVE, Radom 2015, s. 151–170.
- Jagodziński M., *Kultura – ewangelizacja – inkulturacja wiary*, „Teologia w Polsce” 11 (2017) nr 2, s. 5–17.
- Jagodziński M., *Misje: teologia – historia – rzeczywistość*, Wydawnictwo Diecezji Radomskiej AVE, Radom 2013.
- Jagodziński M., *Trynitarno-komunijne wymiary misji Kościoła według encykliki Jana Pawła II „Redemptoris missio”*, [w:] *Pamięć i zobowiązanie. W holdzie wobec myśli świętego Jana Pawła II*, red. W. Wojtyła, Wydawnictwo Diecezji Radomskiej AVE, Radom 2017, s. 43–54.
- Pirotte J., *Zakładanie Kościoła*, [w:] *Misjologia. Perspektywa ekumeniczna. Mały słownik*, red. I. Bria, Ph. Chanson, J. Gadille, M. Spindler, „Verbinum”, Warszawa 2007, s. 424–427.
- Poupard P., *Teologia ewangelizacji kultur*, [w:] *Nowa ewangelizacja*, red. L. Balter i in., „Pallottinum”, Poznań 1993, s. 146n.
- Składanowski M., *Życiodajna misja. Ekumeniczne rozumienie ewangelizacji*, [w:] *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 13–31.
- Skrzypczak R., *Osoba i misja. Podstawy eklezjologii misyjnej w świetle personalizmu Jana Pawła II*, Wydawnictwo Sióstr Loretanek, Warszawa 2005.
- Tatar M., *Misyjne przeobrażenie Kościoła współczesnego według „Evangelii gaudium”*, [w:] *Kościół wobec wyzwań współczesnych*, red. M. Jagodziński, J. Wojtkun, Wydawnictwo Diecezji Radomskiej AVE, Radom 2015, s. 67–89.
- Villar J. R., *La misión ad gentes en la Communio Ecclesiarum*, [w:] *In Persona Christi. Księga na 80-lecie Księdza Profesora Czesława S. Bartnika*, red. K. Góźdź, t. II, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, s. 603–621.
- Weber F., *Eine neue Art Kirche zu sein. Was sich von den lateinamerikanischen Basisgemeinden lernen läßt*, „Herder Korrespondenz” 3 (2012), s. 128–132.

Strony internetowe:

- http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/grzegorz_xvi/encykliki/probe_nostis_15081840.html [dostęp: 20.04.2018].
- http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/leon_xiii/encykliki/sancta_dei_03121880.html [dostęp: 20.04.2018].
- http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xv/listy/maximum_illud_30111919.html [dostęp: 20.04.2018].
- <http://www.misje.pl/encykliki-362/rerum-ecclesiae-406> [dostęp: 20.04.2018].
- <http://missio.org.pl/pontyfikat/index.php?f01=3xxx531xxxxxxxxxx&idss=615035s> 1923 [dostęp: 20.04.2018].
- <http://www.misje.pl/encykliki-362/fidei-donum-389> [dostęp: 20.04.2018].
- http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html [dostęp: 20.04.2018].
- <http://missio.org.pl/pontyfikat/index.php?f01=3xxx572xxxxxxxxxx&idss=798101s> 4725 [dostęp: 20.04.2018].
- https://w2.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html [dostęp: 20.04.2018].
- <https://www.deon.pl/religia/serwis-papieski/dokumenty/oredzia-papieskie/art,25,oredzie-papieza-franciszka-na-swiatowy-dzien-misyjny.html> [dostęp: 20.04.2018].
- <http://diecezja.opole.pl/index.php/wiadomosci/aktualnosci/ogolne/300-ordzie-ojca-witego-benedykta-xvi-na-lxxxi-wiatowy-dzie-misyjny> [dostęp: 21.04.2018].